

ЗВЕРНЕННЯ ВОЛОДИМИРА ЗЕЛЕНСЬКОГО ДО УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ В ДЕНЬ СОБОРНОСТІ УКРАЇНИ ЯК ЖАНР ПОЛІТИЧНОЇ РИТОРИКИ

Об'єкт статті – звернення президента України до народу країни у День Соборності України, його ознаки як одного з жанрів політичної риторики. Розглянуто головні риторичні стратегії, які було використано у тексті звернення: риторичні питання, риторичні заклики, ампліфікації, використання семантичних опозицій.

Ключові слова: звернення, композиція тексту, твердження, повтор, метафора, анафора, риторика.

Звернення президента до громадян країни – один з видів суспільно-політичного красномовства. Це, за словами З. Куньч, «заздалегідь підготовлений гострополітичний виступ про актуальні питання часу та висвітлення їх з позицій певних політичних рухів або загальнонаціональних інтересів, з позитивними чи негативними оцінками, конкретними фактами, з накресленими планами, перспективою політичних змін» [4, с. 181].

«Президентська риторика, – пише інша дослідниця, Н. В. Кондратенко, – є важливим складником політичного дискурсу, оскільки політичний імідж лідера держави і країни загалом значною мірою ґрунтується на комунікативних параметрах поведінки президента. Те, як президент виступає перед співгромадянами та громадянами інших держав, його вміння контактувати з аудиторією, володіння державною мовою, особливості комунікативної взаємодії з адресатами, – все це визначає специфіку сприйняття лідера в іміджевому вимірі» [2, с. 314–315]. Дослідниця звернула увагу на те, що під час «російсько-української війни набув поширення порівняно новий мовленевий жанр політичного дискурсу, вияскравлений у президентській риторичній В. Зеленського, – відеозвернення». «Динамічний характер цього жанру та його інтерактивність, посилена за допомогою відео- та аудіо засобів, потребувала актуалізації мовних засобів впливу на адресата» [2, с. 323]. *Мета нашої статті* – дослідити основні риторичні засоби, які було використано Володимиром Зеленським під час його звернення до українського народу у День Соборності України. Саме з стислої інформації про сутність того свята, яке об'єднало народ України 24 січня 2024 року, президент почав свій виступ. Він нагадав про те, що рівно 105 років тому на Софійській площі у Києві було проголошено Акт злуки, «який об'єднав українські землі по обидва береги Дніпра в єдину державу». І додав, що саме з цієї нагоди народ відзначає щорічно День Соборності України. Нагадаємо, що 3 січня 1919 року у Станіславі було ухвалено рішення про злуку ЗУНР та УНР. Після того, як УНР сформувала делегацію до Києва з метою остаточного оформлення об'єднання двох держав, президент Ради Євген Петрушевич зазначив, що обидві сторони однострійно прагнули об'єднатися в єдину краї-

ну. Таким чином, 22 січня 1919 року, в першу річницю проголошення IV Універсалу, відбулася остаточна процедура оформлення соборності. Акт злуки – це історичний документ, який був підписаний 22 січня 1919 року у Києві.

Почнемо із характеристики композиційних особливостей відеозвернення президента В. Зеленського. Відомо, що будь-яка промова включає три обов'язкових структурних складових: вступ (у ньому також має міститися зацікавлення аудиторії у темі виступу) + основна частина (тут містяться опис явища, якому присвячено доповідь, міркування доповідача, його аргументи, висловлення ним своїх почуттів) + висновки. Всі вони тісно взаємопов'язані. «Компоненти політичного дискурсу, – пише Ю. Крилова-Грек, – формують єдину структуру, окремі компоненти якої пов'язані між собою та залежать від мети окремо взятої ситуації» [3, с. 23].

Почнемо з висвітлення того, як президент країни звернувся до слухачів. «Дорогі громадяни!» – почав він. Тут поєдналися офіційне – «громадяни», та неофіційне, слово, яке містить визначення ставлення оратора до тих, до кого він звертається: «дорогі». Словник української мови надає такі тлумачення цього слова: «Який високо ціниться, оберігається, яким дорожать»; «Близький, мили серцю». Так президент одразу, вже першими словами свого звернення виражає відкритість душі тим, до кого звертається, об'єднує усіх як близьких його серцю. Ознаками такого єднання є займенники у його промові. Частіше за все використовується «ми» – 10 разів. На початку промови наводиться як його опозиція – «мій» («Коли для кожного українця не стало понять “мій” чи не “мій”»). І президент декларує, що «ми» перемагає «мій». Хоча, безумовно, і однина цього займенника також присутня у тексті. Зупинимось на її використанні. Воно мотивоване, по-перше, тим, що президент виступає не тільки від ім'я усього українського народу, але й від свого власного як уповноважена людина, у якої, зокрема, є право вносити пропозиції до законопроектів. Таких заяв у цій промові Володимира Зеленського дві: «Сьогодні я вношу у Верховну Раду України ключовий законопроект, який дасть змогу ухвалити комплексні зміни до законодавства та запровадити інститут множинного громадянства» [1]. Мета цієї пропозиції – надати право усім етнічним українцям та їхнім нащадкам із різних країн світу отримати українське громадянство. Наступний раз, коли президент веде розмову від власного ім'я і використовує займенник «я», це його заява про підписання указу «Про історично населені українцями території Російської Федерації». Це, за словами Володимира Зеленського, «повернення правди про історичне минуле заради українського майбутнього» [1]. Але не тільки у тих випадках, коли президент доповідає про свої власні дії і пропозиції він використовує займенник «Я». У тексті декілька разів повторюється твердження «Я – українець». За його допомогою декларується право кожної окремої людини на власний вибір і в той же час єдність усіх цих індивідуальних воль. Тобто «я» – тут те ж саме, що й «кожен з нас», «кожний окремо». П'ять разів президент проголошує: «Я – українець»! Таке твердження двічі повторюється в середній частині його промови, і виступає у ролі епіфори. «Сьогодні соборність українців охоплює обидві півкулі Землі, у кожному куточку якої 24 лютого пролунало: я – українець. I'm Ukrainian. Пролунало на всіх континентах, де живуть наші люди. Ті, хто з початком повномасштабної війни, незалежно від місця проживання, народження, паспорта, ствердно сказали: “Я – українець”» [1]. І таку ж

саме роль це висловлювання виконує і в структурі усієї промови президента В. Зеленського. «Усе подолати, – викликає він, завершуючи виступ. – Усе пережити. Знаючи й пам'ятаючи, що тільки сильні українці можуть стати єдиними. І тільки єдині українці можуть бути сильними.

Українці в усьому світі.

Я – українець! I'm Ukrainian» [1].

Але головним чином, як вже було нами зазначено, президент використовує займенник «ми», підкреслюючи спільну скерованість власних інтересів та інтересів кожного із своїх слухачів.

Звернемось до основної частини відеозвернення. Вона починається з екскурсу до історичних подій, що відбулися на Софійській площі в Києві 105 років тому а саме – проголошення Акта Злуки. Далі президент України акцентує увагу на важливості подальшого процесу об'єднання мешканців країни у єдину цілісність і їхнього національного самоусвідомлення.

Саме у тому, що день 24 лютого є символом справжньої соборності, відданості українців своїй країні і їхньої готовності боротися за єдину державу, полягає його значимість. Володимир Зеленський висловив своє переконання у необхідності поступового зміцнення соборності та прав і свобод народу для побудови майбутнього України. Таким чином, можна зробити висновок про те, що події минулого (акт злуки) президент розглядає у контексті сучасної боротьби за незалежність України. В. Зеленський в черговий раз нагадав українцям про важливість єдності та солідарності у захисті національних цінностей та територіальної цілісності. Цим він намагався надихнути на мужнє подолання випробувань. Ці історичні події живуть у пам'яті українців як символи національної ідентичності та мотивації у сучасній боротьбі за вільну та незалежну державу.

Наступна частина відеозвернення – є розгорнутою тезою про єдність всіх регіонів та територіальних груп українського народу в умовах війни та національної оборони. Йдеться не лише про символічну підтримку, але й головним чином про реальний взаємозв'язок, реальну допомогу, таку, як відкриття дверей своїх домівок і надання захисту українцям із зони конфлікту. Президент висловив впевненість у тому, що у важкі часи кожна область, кожне місто і кожне село стають єдиною родиною у боротьбі за свободу та незалежність.

Окрему частину відеозвернення Володимира Зеленського присвячено міжнародним проблемам. Президент підкреслив роль українців, що мешкають за кордоном, у підтримці боротьби за свободу та незалежність України. Він зазначив, що українська діаспора в усьому світі активно виявляє солідарність із рідною землею, збирає та передає необхідні ресурси для перемоги. Також ним було відзначено іноземних добровольців, які стоять на захисті України, що свідчить про міжнародну підтримку в боротьбі проти агресії. Ці елементи, за словами президента, вказують на глобальну мобілізацію та підтримку українського народу у його боротьбі за свободу та суверенітет. У відеозверненні йшлося також про законопроекти та ініціативи, спрямовані на зміцнення прав українців, які проживають за кордоном. Володимир Зеленський висловив намір внести до Верховної Ради ключовий законопроект, що передбачає ухвалення комплексних змін до законодавства та запровадження інституту множинного громадянства, щоб

надати можливість українським етнічним співвітчизникам і їхнім нащадкам з різних країн світу мати громадянство України.

Завершаючи свою промову, Володимир Зеленський наголосив на мужності українського народу. Його виступ був сповнений почуття гордості за український народ. Він з піднесенням наголосив на вірі в майбутнє України.

Зупинимось на головних риторичних засобах, які було використано Володимиром Зеленським у цій промові.

Було застосовано метафори. Наприклад: «Обравши знову не **окови рабства**, а **ланцюг єдності**». Декілька разів було використано ампліфікацію -стилістичний прийом, який слугує «підсиленню характеристики, доповнення і збагачення думки за допомогою нагромадження однорідних мовних засобів – синонімів, епітетів, порівнянь, антонімічних протиставлень тощо» [5, с. 33]. наведемо такі приклади ампліфікації: «**Соборної, самостійної, сильної**»; «**Великої, соборної, єдиної України**». Ми також звернули увагу на використання такої риторичної фігури, як анафора. Наприклад: «**Коли** для кожного українця... **Коли** ми... **Коли** українці з Києва, Харкова» або «**Українці й українки**, які воюють. **Українці й українки**, які працюють. **Українці й українки**, які допомагають...», а також «**Всі**, хто не забув... **Всі**, у чийх жилах тече... **Всі**, хто в періоди різних хвиль». Значним риторичним засобом впливу на слухачів є також використання семантичних опозицій. У промові Володимира Зеленського це, не обов'язково слова-антоніми (як, наприклад, «кожне **місто** й **село**... на **півдні** й **півночі**»). Навпаки, це можуть бути слова, які уточнюють одне одно, і їхня постанова поряд слугує посиленню вираження ключової думки: «щоб здобути власну державність, треба **боротися**, щоб її **вберегти**, потрібно єднатись»; «Українці за **походженням**, які давно довели, що є українцями за **духом**»; «Для всіх, хто зможе відчутти, що **бути в Україні** означає **бути вдома**. Не **туристами**, а **громадянами**»; «що тільки **сильні** українці можуть стати **єдиними**. І тільки **єдині** українці можуть бути **сильними**». Значну роль виконує також риторичний заклик «**Боремось усі**».

Висновок. Відеозвернення президента України – потужна промова, яка глибоко демонструє важливість Дня Соборності для України та підкреслює її вагомий внесок у національну єдність, вагомість національної самоідентифікації та надихає на захист незалежності і сили України.

Список використаної літератури

1. Зеленський В. Звернення до українського народу у День соборності України. URL:
2. Кондратенко Н. В. Експресивний синтаксис у президентському дискурсі Володимира Зеленського. *Записки з українського мовознавства: Зб. науков. праць*. 2022. Вип. 29. С. 313–324.
3. Крилова-Грек Ю. Психолінгвістичні аспекти політичного дискурсу. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Військово-спеціальні науки*. 2015. Вип.2 (33). С. 22–24.

4. Куньч З., Городиловська Г., Шмілик І. Риторика: Підручник. Львів: Видавництво Львівської політехніки. 2018. 496 с.
5. Літературознавчий словник-довідник. Київ: Видавничий центр «Академія», 1997. 752 с.
6. Лукіна Л. В. Політичний дискурс: сутність та особливості застосування. *Політикус*. 2021. Вип. 2. С. 75–80